

НАЗИВАТИСЯ ПО БАТЬКОВІ – ЦЕ МОСКОВСЬКИЙ ВПЛИВ ЧИ ВЛАСНЕ УКРАЇНСЬКИЙ?

НТУ «Дніпровська політехніка»

Ведмеденко Юлія Олександрівна

Науковий керівник: доцент Баракатова Неонілла Анатоліївна

Оскільки Україна прагне інтегруватися до Європи, у тому числі й культурно, то необхідно позбутися такого анахронізму, як по батькові, яке використовується, окрім України, в основному у двох країнах-агресорах - Росії та Білорусі.

У період історії до появи прізвищ, іменування на ім'я та по-батькові використовувалось для точнішої ідентифікації людини, тобто виконувало ту ж соціальну функцію, як і сучасні прізвища.

Сьогодні, коли з'явилися сучасні методи ідентифікації (фотографії, біометричні дані і т.п.), потреба у використанні по батькові повністю відпала.

Пропонують скасувати використання по батькові в усіх офіційних документах в Україні. Документи подані на розгляд.

Мовознавці не поділяють спільної думки щодо походження з давніх- давен назви людини по батькові.

В Україні з давніх -давен існує культура поваги до батьків. Слово батька має для дитини авторитетне значення, звідси і повага до батька, якої зараз не вистачає в наших родинах.

Мовознавці Іван Огієнко та Петро Одарченко вважали, що така форма є давнім українським звичаєм, що походить з часів Київської Русі та Богдана Хмельницького, наприклад Анна Ярославна.

Іван Огієнко писав:

«Думка, ніби назви по батькові - це московський вплив, ця думка історично неправдива: кожний давній Літопис наш, писаний в нас ще до початку московського впливу на Україну, має сотні назв по батькові, а це виразно говорить, що звати по батькові - це наш давній український звичай. «Простий» народ звичайно зве ще й по батькові,-і це не з якогось московського впливу, а виключно по власній традиції, що живе в нас уже тисячу літ».

Літератори ж Юрій Яновський, Микола Хвильовий та Микола Куліш, навпаки вважали, що вживання по батькові не є традиційним.

У Київській Русі власне ім'я перетворювали на родове зазвичай за допомогою суфікса «ич».

В Україні найменування ім'я по батькові є елементом повного імені, яке вживають в офіційних документах. Утворюється за допомогою суфіксів «ович», «ич»- для чоловіків, «івн», «ївн» для жінок.

Є свідчення, що Богдану Хмельницькому робили з московських приказів зауваження, що він «непристойно величається», пишучи у своєму листуванні з Москвою своє ім'я по батькові із закінченням «вич».

За царювання Катерини II був укладений список :

-осіб перших п'яти класів писати повним ім'ям по батькові з «ич»;

- осіб від шостого до восьмого – ім'ям по батькові на «овь»;
- решту-без імені по батькові, одним особовим ім'ям.

Прибічники вилучення імені по батькові з офіційної формули називання українців посилаються при цьому на європейську традицію. Але ж Європа є різноманітною в різних проявах, у тому числі й у сфері власних імен..

Якщо визнавати Київ центром України, а руську державу домонгольського періоду (Київську Русь) її історичною попередницею, то не можна не брати до уваги тогочасний антропонімічний узус та традиції іменування особи, зафіксовані в давньоруських пам'ятках домонгольського періоду: в літописній «Повісті временних літ», у «Слові о полку Ігоревім», у графіті Софії Київської, у київському героїчному епосі. Обов'язковим компонентом складених іменувань була назва по батькові із суфіксом *-ич*, як серед двочленних формул.

Праслов'янська традиція називання людини, яка донині зберігається в сучасних східнослов'янських мовах.

Отже, різні аргументи – власне антропонімічні, історичні, географічні, топонімічні, епістолярні, фольклорні, а також відомості з етногенезу слов'ян та міграційних рухів – дозволяють стверджувати, що ім'я по батькові у складі офіційної формули іменування українців сформувалося внаслідок тривалої еволюції власне української антропосистеми від праслов'янського періоду до сучасного стану, тому інтерпретація його як результат російського впливу суперечить науковому підходу.

Перелік посилань

1. <https://zaxid.net/news/>
2. Вікіпедія. Вільна енциклопедія.
3. «Радянський Львів» №-4 квітень, 1946.

ФУНКЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРАДУАЛЬНІ ОПОЗИЦІЇ В ІДІОЛЕКТІ ВІКТОРА ВЕРЕТЕННІКОВА «ЗАГРАВА»

НТУ «Дніпровська політехніка»

Грецький Ярослав Сергійович

Науковий керівник: к.ф.н., проф. Ігнат'єва Світлана Євгенівна

Лексичний склад будь-якої мови становить організовану систему, елементи якої (слова, значення) пов'язані різними відношеннями. Дослідження антонімів у художньому тексті – різноаспектна проблема. Науковці по-різному трактують явище антонімії, проте однакостайні в спільності ознаки – вказівки на протилежність семантики цих мовних одиниць.

Антонімічними вважають лексичні одиниці, що протиставляються за найзагальнішою та істотною для їхнього значення семантичною ознакою, до того ж перебувають на крайніх точках відповідного семантичного поля, розташовуючись на протилежних полюсах. Наприклад, семантичне поле лексем на позначення стосунків між людьми (*любов, симпатія, дружба, приязнь, пошана, прихильність, доброзичливість, байдужість, неповага, недолюблювання, неприязнь, зневага, ворожість, ненависть*) має крайні опозити “любов – ненависть”. Саме тому антонімами називають слова, лексичні значення яких протиставляються одне одному. Так, за визначенням Ксенії Тараненко у монографії “Прагматичний потенціал антонімії української мови”, антоніми залежно від типу опозицій антонімічні відношення виокремлюють такі типи лексичних опозицій:

- привативні;
- градуальні;
- еквіполентні;
- комплементарні;
- векторні;
- координатні.

Найпоширенішу групу в романі Віктора Веретеннікова становлять градуальні опозиції. Це антоніми, що позначають два діаметрально протилежні (за мірою або ступенем вияву) види певного родового поняття. Воно характеризується можливістю ступеневого зростання або спаду, відповідні антоніми не повністю покривають його, тому між його крайніми виявами можливі проміжні ланки (мезоніми) (*холодний – прохолодний – теплий – гарячий, темнота – сутінки – світло*), а заперечення одного з антонімів не є ствердженням другого, і навпаки.

Наприклад: “Власне, Русю на прийомі її сприймали як молоду дружину Арманда, йому заздрили і *старі, й молоді*” [1, с. 135]. Тут лексичною опозицією виступає антонімічна пара “старі – молоді”. Обидва прикметники відносяться до родового поняття “вік людини”. Можна поставити мезонім “зрілий” або “дорослий”. Автор вживає цю лексичну опозицію для підкреслення привабливості другорядної героїні Русі Балунової, вказуючи на те, що Арманда